

Załącznik
do uchwały Nr XX/127/2012
Rady Miejskiej w Golczewie
z dnia 1 października 2012 r.

Program Oczyszczania Gminy Golczewo z Azbestu na lata 2012 - 2032

SPIS TREŚCI:

1	Wstęp i cel programu	3
2	Podstawy prawne	5
3	Azbest – właściwości i zastosowanie. Szkodliwe działanie na zdrowie człowieka	9
4	Inwentaryzacja ilości azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie gminy	10
5	Program oczyszczania gminy z azbestu	15
6	Finansowanie prac związanych z usuwaniem i unieszkodliwianiem odpadów zawierających azbest	17
7	Harmonogram zadań gminy w zakresie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest oraz ochrony przed jego szkodliwością	25

1. Wstęp i cel programu

Na mocy ustawy z dnia 19 czerwca 1997 roku wprowadzono zakaz stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U Nr 101, poz. 628 z późn. zm.), w roku 1998 w Polsce zakończono produkcję wyrobów zawierających azbest. Na posiadaczy wyrobów zawierających azbest nałożono obowiązek ich inwentaryzowania i przestrzegania specjalnych procedur w trakcie usuwania, transportu i ich składowania. Szacuje się, że proces usuwania wyrobów zawierających azbest trwać będzie ok. 30 lat. W dniu 14 lipca 2009 r. Rada Ministrów podjęła uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pn. „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 - 2032”. W dniu 15 marca 2010 r. Rada Ministrów podjęła uchwałę zmieniającą uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032”. Ze względu na długi czasookres takiego przedsięwzięcia należy mieć świadomość z faktu, iż proces eliminowania wyrobów z azbestu na terenie gminy uzależniony jest w największym stopniu od zamożności właścicieli obiektów, w których występują wyroby zawierające azbest. Najważniejsza jednak, wydaje się być możliwość wsparcia finansowego działań, przez państwo i samorząd.

Biorąc pod uwagę postępujące zużycie tych materiałów, stale rosnąca świadomość ekologiczna mieszkańców oraz nowe możliwości w zakresie estetyki wykończenia obiektów budowanych należy przyjąć, że proces eliminacji azbestu może ulec przyspieszeniu. To zaś spowoduje, że do unieszkodliwienia trafią będą dziesiątki ton wyrobów zawierających azbest.

Celem Programu jest wskazanie mieszkańcom Gminy szkodliwego wpływu azbestu na zdrowie człowieka, określenie ilości wyrobów zawierających azbest w gminie Golczewo oraz wyznaczenie zadań w długookresowym procesie eliminowania wyrobów zawierających azbest z użytkowania. Wszystkie te działania przyczyniają się do stworzenia właściwych warunków życia obecnych i przyszłych pokoleń. Program ma charakter lokalny, jest jednak spójny z głównymi założeniami programu ogólnopolskiego.

W Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 - 2032 utrzymane zostają następujące cele:

- usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest;
- minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju;
- likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Program przewiduje zgrupowanie zadań w pięciu blokach tematycznych:

- 1) zadania legislacyjne;
- 2) działania edukacyjno - informacyjne obejmujące: działania skierowane do dzieci i młodzieży, szkolenia pracowników administracji rządowej i samorządowej, opracowywanie materiałów informacyjnych i edukacyjnych, ocenę i promocję technologii unicestwiania włókien azbestu w odpadach azbestowych, organizację krajowych i międzynarodowych szkoleń, seminariów, konferencji, kongresów i udział w nich;

- 3) zadania w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest obejmujące: usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych, oczyszczanie terenów nieruchomości, oczyszczanie obiektów użyteczności publicznej, miejsc publicznych, terenów byłych zakładów produkujących wyroby zawierające azbest, budowę składowisk odpadów azbestowych oraz budowę instalacji i urządzeń do unicestwiania włókien azbestu w odpadach azbestowych, zadania wspierające, w tym wsparcie finansowe opracowywania programów usuwania wyrobów zawierających azbest oraz oczyszczania terenów z azbestu na wszystkich szczeblach;
- 4) monitoring realizacji *Programu* w postaci elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej monitoringu procesu usuwania wyrobów zawierających azbest;
- 5) działania w zakresie oceny narażenia i ochrony zdrowia, w tym działalność Ośrodka Referencyjnego Badań i Oceny Ryzyka Zdrowotnego Związanych z Azbestem.

„Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032” określił następujące zadania na poziomie lokalnym (na poziomie lokalnym zadania realizują samorządy: powiatowy i gminny).

Samorząd gminny:

- 1) gromadzenie przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do marszałka województwa z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego www.bazaazbestowa.pl;
- 2) przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami;
- 3) organizowanie szkoleń lokalnych w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm;
- 4) organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w *Programie*;
- 5) inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest;
- 6) współpraca z marszałkiem województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz opracowywania programów usuwania wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest;
- 7) współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest;
- 8) współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację *Programu*;
- 9) współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

Samorząd powiatowy:

- 1) przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami;

- 2) współpraca z gminami oraz marszałkiem województwa w zakresie opracowywania programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie weryfikacji inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest;
- 3) organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w *Programie*;
- 4) inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest;
- 5) współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest;
- 6) współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację *Programu*;
- 7) współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

2. Podstawy prawne

Podstawy prawne dotyczące usuwania wyrobów zawierających azbest i sposób postępowania z nimi stanowią przede wszystkim:

Ustawy:

1. Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20, z późn. zm.);
2. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623, z późn. zm.);
3. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.);
4. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2010 r. Nr 185, poz. 1243, z późn. zm.);
5. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 100, poz. 1085, z późn. zm.);
6. Ustawa z dnia 19 września 2011r. o przewozie towarów niebezpiecznych(Dz. U. Nr 227, poz. 1367, z późn. zm.);
7. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o wyrobach budowlanych (Dz. U. Nr 92, poz. 881 z późn. zm.);
8. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.);
9. Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2012 r., poz. 391));
10. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 157, poz. 1240, z późn. zm.).

Rozporządzenia:

1. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 2 września 2003 r. w sprawie kryteriów i sposobu klasyfikacji substancji i preparatów chemicznych (Dz. U. Nr 171, poz. 1666, z późn. zm.)
2. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 1 grudnia 2004 r. w sprawie substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (Dz. U. Nr 280, poz. 2771, z późn. zm.);
3. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 sierpnia 2004 r. w sprawie okresowych badań lekarskich pracowników zatrudnionych w zakładach, które stosowały azbest w produkcji (Dz. U. Nr 183, poz. 1896);
4. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 sierpnia 2004 r. w sprawie leczenia uzdrowiskowego osób zatrudnionych przy produkcji wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 185, poz. 1920, z późn. zm.);
5. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 stycznia 2005 r. w sprawie wzoru książeczki badań profilaktycznych dla osoby, która była lub jest zatrudniona w warunkach narażenia zawodowego w zakładach stosujących azbest w procesach technologicznych, sposobu jej wypełnienia i aktualizacji (Dz. U. Nr 13, poz. 109);
6. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 2 lutego 2011 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 33, poz. 166, z późn. zm.);
7. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 217, poz. 1833, z późn. zm.);
8. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny (Dz. U. Nr 191, poz. 1595);
9. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 2004 r. nr 71, poz. 649) oraz z 2010 r., Nr 162, poz. 1089);
10. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. Nr 216, poz. 1824);
11. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206);
12. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. Nr 249, poz. 1673);
13. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych o odpadach (Dz. U. Nr 249, poz. 1674);

14. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 lipca 2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz. U. Nr 122, poz. 1055);
15. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. Nr 124 poz. 1033);
16. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. Nr 16 poz. 87);
17. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu, czasu, sposobu oraz warunków prowadzenia monitoringu składowisk odpadów (Dz. U. Nr 220, poz. 1858);
18. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz. U. Nr 61, poz. 549, z późn. zm.);
19. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 czerwca 2005 r. w sprawie podziemnych składowisk odpadów (Dz. U. Nr 110, poz. 935);
20. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 czerwca 2002 r. w sprawie dziennika budowy, montażu i rozbiórki, tablicy informacyjnej oraz ogłoszenia zawierającego dane dotyczące bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 108, poz. 953, z późn. zm.);
21. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu i sposobu stosowania przepisów o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych do transportu odpadów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 236, poz. 1986);
22. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie świadectwa dopuszczenia pojazdów do przewozu niektórych towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 237, poz. 2011, z późn. zm.);
23. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 120, poz. 1126);
24. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13.12.2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 r. Nr 8 poz. 31).

Pozostałe:

1. Konwencja nr 162 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotycząca bezpieczeństwa w stosowaniu azbestu z dnia 24 czerwca 1986 r. (proces ratyfikacji przez Polskę jest w toku postępowania).

2. Dyrektywa Rady 67/548/EWG z dnia 27 czerwca 1967 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do klasyfikacji, pakowania i etykietowania substancji niebezpiecznych (Dz. Urz. WE L 196 z 16.08.1967, str. 1; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 1, str. 27).
3. Dyrektywa Rady 76/769/EWG z dnia 27 lipca 1976 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu i stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (Dz. Urz. WE L 262 z 27.09.1976, str. 201, z późn. zm.; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 3, str. 317).
4. Dyrektywa Rady 83/477/EWG z dnia 19 września 1983 r. w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (druga dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 8 dyrektywy 80/1107/EWG) (Dz. Urz. WE L 263 z 29.09.1983, str. 25, z późn. zm.; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 1, str. 264).
5. Dyrektywa Rady 87/217/EWG z dnia 19 marca 1987 r. w sprawie ograniczenia zanieczyszczenia środowiska azbestem i zapobiegania temu zanieczyszczeniu (Dz. Urz. WE L 85 z 28.03.1987, str. 40, z późn. zm.; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 8, str. 269).
6. Dyrektywa Rady 91/689/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. w sprawie odpadów niebezpiecznych (Dz. Urz. WE L 377 z 21.12.1991, str. 20, Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 2, str. 78).
7. Dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów (Dz. Urz. WE L 182 z 16.07.1999, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 4, str. 228).
8. Dyrektywa 2006/12/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 kwietnia 2006 r. w sprawie odpadów (Dz. Urz. WE L 114 z 27.4.2006, str. 9).
9. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) 1013/2006 z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie przemieszczania odpadów (Dz. Urz. WE L 190, z 12.07.2006, str. 1).

Powyższe ustawy, rozporządzenia oraz *program* dostępne są na stronach internetowych odpowiednich ministerstw, w Internetowym Systemie Aktów Prawnych - <http://isip.sejm.gov.pl>, na stronie internetowej Bazy Azbestowej – www.bazaazbestowa.pl oraz na stronie internetowej <http://eur-lex.europa.eu/pl/index.htm>.

3. Azbest – właściwości i zastosowanie

Szkodliwe działanie na zdrowie człowieka

Wykorzystanie azbestu rozpoczęło się w czasach historycznych, zaś przemysłowe od początku XX wieku. Właściwości azbestu: niepalność, odporność na chemikalia, wytrzymałość mechaniczna oraz łatwość łączenia np. z cementem spowodowały, że azbest w Polsce wykorzystywano przede wszystkim przy produkcji popularnego „eternitu” (czyli falistej płyty azbestowo - cementowej do krycia dachów), budowy ścianek działowych, papy, rur wodociągowych, kanalizacyjnych i centralnego ogrzewania, do budowy przewodów kominowych, kocy gaśniczych, ubrań ognioodpornych stosowanych np. w hutnictwie, ratownictwie przemysłowym, straży pożarnej i innych. Azbest stosowano także do produkcji tynków i izolacji, niektórych typów kuchenek elektrycznych, szczęk hamulcowych, podkładek pod gorące naczynia, ciepłarek i suszarek laboratoryjnych, itp. Wyroby zawierające azbest sklasyfikowano w dwóch klasach:

- **KLASA I** – to tzw. wyroby „miękkie” lub słabo spoiście, zawierające powyżej 25 % azbestu, mała ilość lepiszcza i gęstość objętościową mniejsza niż 1 000 kg/m³. Do tej grupy zaliczamy m. in. koce gaśnicze, materiały i wykładziny cierne. Same wyroby ulegają łatwo uszkodzeniom mechanicznym, powodując znaczną emisję włókien do otoczenia.
- **KLASA II** – to tzw. wyroby „twarde” o zawartości azbestu poniżej 20 %. Do tej grupy zalicza się m. in. rury wodociągowe, kanalizacyjne czy popularny „eternit”.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. – *w sprawie katalogu odpadów* (Dz. U. Nr 112, poz. 1206) odpady zawierające azbest sklasyfikowane są jako odpady niebezpieczne z przypisanymi następującymi kodami klasyfikacyjnymi:

- 06 07 01* - Odpady azbestowe z elektrolizy,
- 06 13 04* - Odpady z przetwarzania azbestu,
- 10 11 81* - Odpady zawierające azbest (z hutnictwa szkła),
- 10 13 09* - Odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo - azbestowych,
- 15 01 11* - Opakowania z metali zawierające niebezpieczne, porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest) włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi,
- 16 01 11* - Okładziny hamulcowe zawierające azbest,
- 16 02 12* - Zużyte urządzenia zawierające wolny azbest,
- 17 06 01* - Materiały izolacyjne zawierające azbest,
- 17 06 05* - Materiały konstrukcyjne zawierające azbest.

Sam azbest, to włókniste minerały krzemianowe występujące w przyrodzie w postaci wiązek włókien cechujących się nadzwyczajną wytrzymałością na rozciąganie, elastycznością i odpornością na działania czynników chemicznych i fizycznych. Staje się zagrożeniem dla zdrowia, gdy dojdzie do korozji lub uszkodzenia (łamanie, kruszenie, ciecie, itp.) wyrobów zawierających azbest. Wówczas uwalniane są do powietrza drobinki, które mogą zostać przeniesione podczas oddychania do płuc. Agresywność pyłu azbestowego jest zależna m. in. od średnic tych włókien, ich stężenia w środowisku oraz czasu trwania

narażenia. Ryzyko zwiększa się znacznie w przypadku palących papierosy. Najgroźniejsze dla zdrowia człowieka są włókna, których średnica jest mniejsza od 3 mikrometrów. Takie włókna są łatwo wciągane wraz z powietrzem do płuc, docierając do końcowych odcinków dróg oddechowych, pozostają tam na stałe. Może to powodować chorobę zwaną azbestozą. Z kolei włókna o średnicy powyżej 5 mikrometrów zatrzymują się w górnych odcinkach dróg. Warto pamiętać, że pył azbestowy, oprócz tego, że zanieczyszcza płuca, także je uszkadza mechanicznie - ostre drobinki drażnią śluzówkę - co prowadzi do zwłóknienia tkanki płucnej. W dalszej konsekwencji pośrednio wpływa to na rozwój procesu nowotworowego. Organizm człowieka, ze względu na wspomnianą wcześniej dużą chemiczną odporność azbestu, nie jest w stanie rozpuścić tych włókien. Proces chorobowy jest długi, średnio wynosi 20 lat od chwili zetknięcia się z azbestem. Sama choroba objawia się napadami kaszlu i astmą.

Ciągłe, np. zawodowe, przebywanie w środowisku narażonym na pył azbestowy może być przyczyną następujących chorób układu oddechowego:

- pylicy azbestowej,
- łagodnych zmian opłucnowych,
- raka płuc,
- międzybłonniaków opłucnej i otrzewnej.

4. Inwentaryzacja ilości azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Golczewo

Na terenie gminy Golczewo w 2010 r. przeprowadzono inwentaryzację wyrobów zawierających azbest metodą ankietyzacji właścicieli posesji.

Inwentaryzacja wykazała, że na terenie gminy Golczewo znajduje się ok. 92 291,5 m² odpadów azbestowych – w postaci płyt eternitowych stanowiących pokrycia dachowe.

Azbest występuje na 498 posesjach znajdujących się na terenie gminy Golczewo. Oszacowano, że do końca 2032 roku z terenu gminy poddane będzie unieszkodliwieniu ok. 1 568,96 Mg azbestu. W tym :

- 3,06 Mg I stopnia pilności;
- 0,34 Mg II stopnia pilności;
- 1 565,56 Mg III stopnia pilności.

TABELA 1. Inwentaryzacja ilości azbestu na terenie gminy Golczewo – zestawienie ogólne

Gmina Golczewo	Ilość posesji	Ilość nieruch. posiadających odpady azbestowe	Ilość odpadów azbestowych w Mg	I stopień; w Mg	II stopień w Mg	III stopień w Mg
Razem:	498	713	1 568,96	3,06	0,34	1 565,56

**Ilości azbestu i wyrobów zawierających azbest
na terenie gminy Golczewo**

TABELA 2.

Lp.	Miejscowość	Ilość nieruch.	m ²	Mg	I stopień	II stopień	III stopień
					Mg	Mg	Mg
1	Baczysław	37	4 451	75,67	0,00	0,00	75,76
2	Barnisławice	1	42	0,71	0,00	0,00	0,71
3	Dargoszewo	31	9 999	169,98	1,7	0,00	168,28
		1	1 170	19,89			19,89
4	Drzewica	27	3 151	53,57	0,00	0,00	53,57
5	Gadom	23	3 903	66,35	0,00	0,00	66,35
6	Golczewo - ogółem	121	9 819	166,92	0,00	0,00	166,92
6a	Golczewo ul. 9 Maja	13	1 211	20,59	0,00	0,00	20,59
6b	Golczewo ul. Dworcowa	1	30	0,51	0,00	0,00	0,51
6c	Golczewo ul. Jedności Narodowej	1	30	0,51	0,00	0,00	0,51
6d	Golczewo ul. Kamieńska	18	2029	34,49	0,00	0,00	34,49
6e	Golczewo ul. Krótka	3	146	2,48	0,00	0,00	2,48
6f	Golczewo ul. Leśna	6	565	9,61	0,00	0,00	9,61
6g	Golczewo ul. Miodowa	1	196	3,33	0,00	0,00	3,33
6h	Golczewo ul. Niepodległości	10	1 976	33,59	0,00	0,00	33,59
6i	Golczewo ul. Os. Robotnicze	8	400	6,8	0,00	0,00	6,8
6j	Golczewo ul. Os. Zdrojowe	4	146	2,48	0,00	0,00	2,48
6k	Golczewo ul. Jana Pawła II	2	390	6,63	0,00	0,00	6,63
6o	Golczewo ul. Sadowa	1	15	0,26	0,00	0,00	0,26
6p	Golczewo ul. Słoneczna	1	28	0,48	0,00	0,00	0,48
6r	Golczewo ul. Spokojna	1	30	0,51	0,00	0,00	0,51
6s	Golczewo ul. Spółdzielcza	6	534	9,08	0,00	0,00	9,08
6t	Golczewo ul. Stary Tartak	2	130	2,21	0,00	0,00	2,21
6u	Golczewo ul. Szkolna	14	466	7,92	0,00	0,00	7,92
6w	Golczewo ul. Warszawska	7	514	8,74	0,00	0,00	8,74
6z	Golczewo ul. Witosza	8	362	6,15	0,00	0,00	6,15
6ż	Golczewo ul. Zaciszna	1	20	0,34	0,00	0,00	0,34
6aa	Golczewo ul. Zwycięstwa	13	601	10,22	0,00	0,00	10,22
7	Kłęby	47	4408	74,94	0,00	0,00	74,94
8	Kłodzino	28	3 105	52,79	0,00	0,00	52,79
9	Koplińo	27	2 962	50,35	0,00	0,00	50,35
10	Kozielice	36	11 995	203,92	0,00	0,00	203,92
11	Kretlewo	55	10 604	180,27	0,00	0,00	180,27
12	Książ	1	2	0,03	0,00	0,00	0,03

Lp.	Miejscowość	Ilość nieruch.	m2	Mg	I stopień	II stopień	III stopień
					Mg	Mg	Mg
13	Mechowo	42	4 444	75,55	0,00	0,00	75,55
14	Niemica	43	2 132	36,24	0,00	0,00	36,24
15	Niwka	2	169	2,87	0,00	0,00	2,87
16	Ronica	5	699	11,88	0,00	0,00	11,88
17	Samilno	50	6 783,5	115,32	0,00	0,00	115,32
18	Sosnowice	7	148	2,52	0,00	0,00	2,52
19	Unibórz	20	2 079	35,34	0,00	0,00	35,34
20	Upadły	23	2 039	34,66	0,00	0,00	34,66
		1	264	4,49			4,49
21	Wołowiec	15	1 520	25,84	1,36	0,00	24,48
		1	119	2,02			2,02
22	Wysoka Kamieńska - ogółem	69	6 284	106,83	0,00	0,34	106,49
22a	Wysoka Kamieńska ul. Brzozowa	1	210	3,57	0,00	0,00	3,57
22b	Wysoka Kamieńska ul. Golczewska	14	1 076	18,29	0,00	0,00	18,29
22c	Wysoka Kamieńska ul. Kozielicka	7	726	12,34	0,00	0,00	12,34
22d	Wysoka Kamieńska ul. Krótka	1	56	0,95	0,00	0,00	0,95
22e	Wysoka Kamieńska ul. Nowa Szosa	2	31	0,53	0,00	0,00	0,53
22f	Wysoka Kamieńska ul. Pomorska	9	932	15,84	0,00	0,00	15,84
22g	Wysoka Kamieńska ul. Rydzowa	1	26	0,44	0,00	0,00	0,44
22h	Wysoka Kamieńska ul. Spółdzielcza	8	634	10,79	0,00	0,00	10,79
22i	Wysoka Kamieńska ul. Wiejska	26	2 593	44,08	0,00	0,34	43,74

42	Wołowiec	1	119	2,02	2 02
----	----------	---	-----	------	------

Kolorem szarym zaznaczono udział instytucji/nieruchomości użyteczności publicznej na terenie gminy Golczewo

Ilość azbestu w Gminie Golczewo

Tabela 3. na poszczególnych rodzajach budynków

Rodzaj budynku	Ilość nieruchomości	m ²
budynek mieszkalny	81	6 011
budynek letniskowy, rekreacyjny	6	181
budynek hotelowy, pensjonat	0	0
budynek do celów agroturystyki	0	0
budynek użyteczności publicznej	4	1 853
budynek sakralny	1	60
budynek usługowy	7	1 138
garaż	133	7 994
budynek inwentarski	39	27 889
budynek gospodarczy	270	36 085
zadaszenie, wiata	61	5 553
magazynowane, luzem składowane	13	1 040
inne - pozostałe(rury) mb, tony	93	4 354,5

Tabela 4. Inwentaryzacja ilości azbestu wg stopnia pilności wymiany

Gmina Golczewo	I stopień	II stopień	III stopień
Razem m ²	180	20	92 091,5

Na terenie gminy Golczewo najwięcej azbestu znajduje się w następujących miejscowościach:

- Kozielice – 11 995 m²,
- Dargoszewo – 11 169 m²,
- Kretlewo – 10 604 m²,
- Golczewo – 9 819 m².

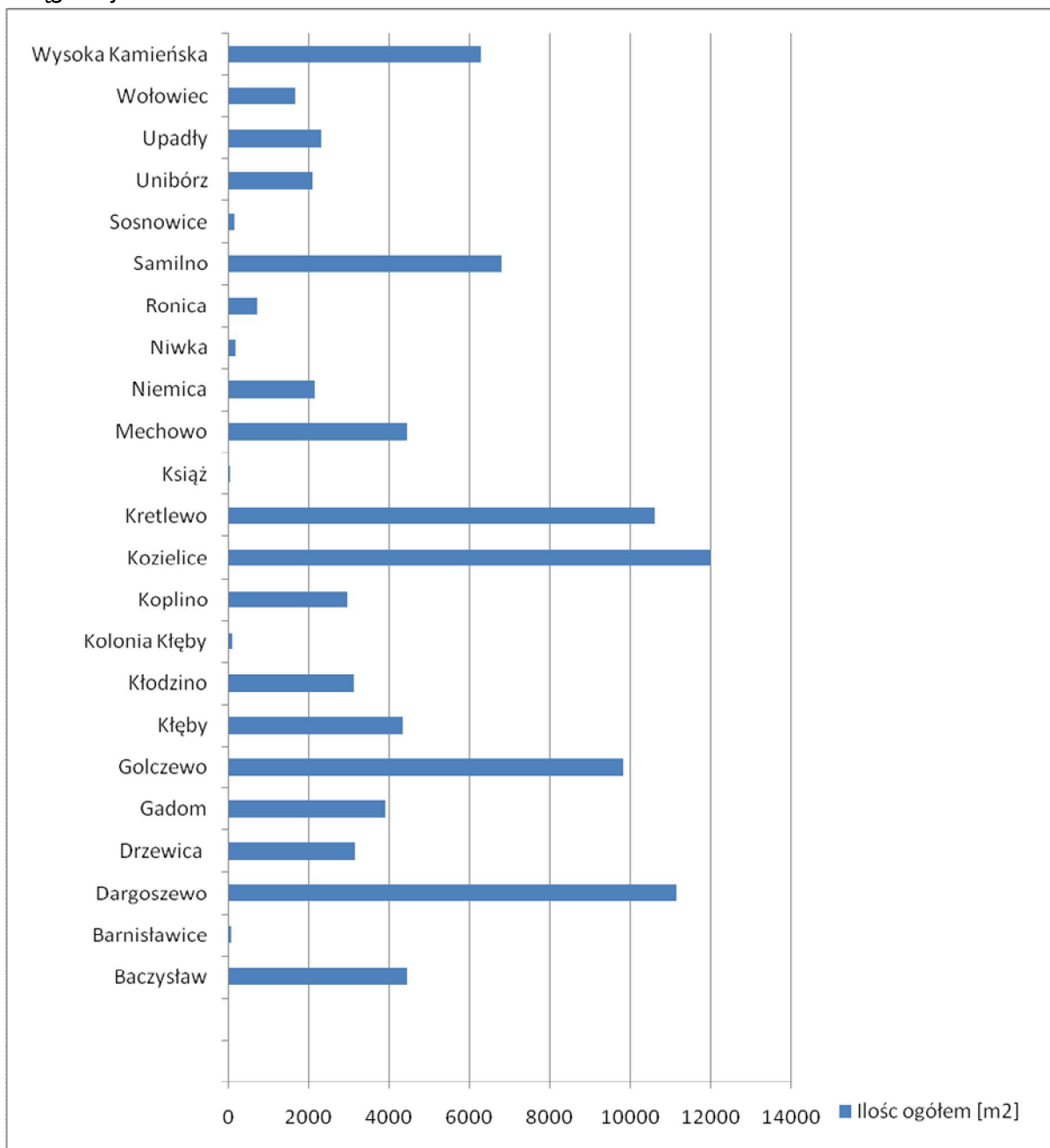
Najmniej wyrobów zawierających azbest zinwentaryzowano w takich miejscowościach jak:

- Książ – 2 m²,
- Barnisławice – 42 m²,
- Kolonia Kłęby – 83 m².

Zdecydowana większość azbestu (99,78 %) zaliczona została do III stopnia pilności wymiany, w ciągu kolejnych 5 lat powinna zostać przeprowadzona ponowna ocena stopnia pilności wymiany. Niewielkie ilości azbestu I stopnia pilności, przy którym wymiana lub naprawa wymagana jest bezzwłocznie zlokalizowano w Dargoszewie – 1,7Mg i Wołowcu – 1,36 Mg. W pozostałych miejscowościach nie zinwentaryzowano azbestu I stopnia pilności. Azbest II stopnia pilności występuje w miejscowości Wysoka Kamieńska – 0,34 Mg.

Największa ilość azbestu znajduje się na dachach takich budynków jak: budynki gospodarcze – 39,10 %, budynki inwentarskie – 30,22 %. Najmniejszą ilość stanowią pokrycia budynków sakralnych – 0,07 %. Pokryć dachowych z wyrobów zawierających azbest nie posiadają takie budynki jak hotele, pensjonaty i budynki do celów agroturystyki.

Przeprowadzona inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest wykazała, iż na terenie gminy Golczewo znajduje się także ok. 4,5 km. rur azbestowo - cementowych w sieci wodociągowej.

Wykres 1. Udział poszczególnych miejscowości (właściciele fizycznych) względem ogólnej ilości wyrobów zawierających azbest w Gminie Golczewo (m²)

5. Program oczyszczania gminy Golczewo z azbestu

Usuwanie zgromadzonych na terenie gminy ilości wyrobów z azbestu wymaga znacznych nakładów finansowych, co wobec ograniczonych środków finansowych, czyni cały proces długotrwałym. Całkowite usunięcie wyrobów z azbestu jest oczywiście najlepszym sposobem pozbycia się azbestu. Jednak - co warto przekazać właścicielom obiektów zawierających azbest - fakt ostatecznej eliminacji można rozłożyć w czasie, przy jednoczesnym wyeliminowaniu, bądź bardzo znacznym ograniczeniu zagrożeń zdrowia człowieka.

Założenia programu:

Gminny program ma opierać się na 5 głównych punktach.

Po pierwsze: zadania legislacyjne powinny zharmonizować akty prawa gminnego z krajowym i z aktami prawa UE.

- *Uchwała POGzA;*
- *Uchwała regulaminu demontażu, transportu i unieszkodliwiania azbestu na terenie gminy w powiązaniu z Regulaminem utrzymania czystości i porządku w gminie;*
- *Uchwała dotacji finansowej na demontaż, transport i unieszkodliwienie azbestu;*
- *Wyznaczenie w Urzędzie Miejskim koordynatora POGzA;*
- *Umowa z wybranym podmiotem na demontaż, transport i unieszkodliwianie azbestu; np. na drodze przetargu organizowanego co roku (w powiązaniu z regulaminami);*
- *Umowa na unieszkodliwianie odpadów z wybranym składowiskiem odpadów (negocjacje ceny unieszkodliwiania przy założeniach realizacji POGzA) (w powiązaniu z regulaminami).*

Drugie to: działania edukacyjno - informacyjne, w celu podnoszenia świadomości i wiedzy na temat wyrobów zawierających azbest.

- *Uczestniczenie koordynatora POGzA i innych pracowników administracji publicznej w szkoleniach dot. realizacji likwidacji azbestu;*
- *Organizowanie lokalnych szkoleń informacyjnych i edukacyjnych dla zainteresowanych mieszkańców gminy w ramach realizacji POGzA;*
- *Przekazywanie informacji na temat realizacji POGzA i regulaminów mieszkańcom gminy (strona www; ulotki, artykuły prasowe, spotkania, szkolenia, informacje pisemne do konkretnych właścicieli nieruchomości posiadających azbest wg ankiet inwentaryzacyjnych).*

Trzeci punkt to: zadania mające na celu usuwanie azbestu z zabudowań mieszkalnych, gospodarczych i innych z terenu gminy oraz ich transport i unieszkodliwienie na wyznaczonym składowisku odpadów niebezpiecznych bądź w urządzeniach przewoźnych. Zgodnie z POKzA na terenie województwa zachodnio - pomorskiego odpady azbestowe mogą być deponowane na terenie Zakładu odzysku odpadów Sianów oraz Składowiska odpadów Dalsze w gminie Myślibórz.

Tabela 5. Wykaz składowisk odpadów składujących azbest

Lp.	Nazwa składowiska lokalizacja	Nazwa i adres zarządzającego składowiskiem	Wolna pojemność składowiska [m ³]
1	Zakład odzysku odpadów ul. Łubuszan 80 Sianów	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. ul. Komunalna 5 75-724 Koszalin	15 350
2	Składowisko odpadów Dalsze gm. Myślibórz	„Eko-Mysł” Sp. z o.o. Dalsze 36 74-300 Myślibórz	15 520

- Realizacja likwidacji azbestu z terenu gminy Golczewo zgodnie z założeniami POGZA, przy założeniu punktów poprzednich.

Czwarty punkt to: monitoring realizacji POGZA w postaci sukcesywnego uzupełniania systemu wojewódzkiej bazy azbestowej oraz dostosowanie systemu w przyszłości do elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej monitoringu procesu usuwania wyrobów zawierających azbest.

- Na bieżąco należy uzupełniać dane inwentaryzacyjne azbestu na terenie gminy (przyjmowanie zgłoszeń i informacji o azbecie na terenie gminy);
- Roczne sprawozdania z realizacji POGZA (ilość azbestu zebrana i unieszkodliwiona z terenu gminy);
- Aktualizacja POGZA;
- Ponowna inwentaryzacja azbestu po roku 2014.

Po piąte: należy mieć na uwadze ocenę narażenia i ochrony zdrowia mieszkańców. Należy w razie potrzeby współpracować z Ośrodkiem Referencyjnym Badań i Oceny Ryzyka Zdrowotnego Związanych z Azbestem.

- Kontrolować poprawność działania podmiotów zajmujących się usuwaniem azbestu z terenu gminy - zwłaszcza demontażem i transportem azbestu z terenu gminy (ocena narażenia i ochrony zdrowia mieszkańców).

Zasady postępowania przy planowaniu unieszkodliwiania i usuwania wyrobów zawierających azbest:

Ustala się następujące zasady postępowania przy planowaniu prac związanych z zabezpieczeniem i usuwaniem wyrobów zawierających azbest:

- Zgłoszenie do Wydziału Budownictwa, Ochrony Środowiska Rolnictwa i Leśnictwa w Starostwie Powiatowym w Kamieniu Pomorskim na min. 30 dni przed rozpoczęciem prac związanych z wymianą pokrycia dachowego (Właściciel obiektu);
- Zlecenie prac podmiotowi posiadającemu stosowne zezwolenie, wydane przez starostę powiatu (Właściciel obiektu) - Lista podmiotów na stronie 29;

- Zgłoszenie przez wykonawcę robót (przed ich rozpoczęciem) tego faktu Powiatowemu Inspektorowi Nadzoru Budowlanego w Starostwie Powiatowym w Kamieniu Pomorskim oraz Okręgowemu Inspektorowi Pracy w Szczecinie, 71 – 663 Szczecin, Pszczelna 7, tel. sekretariat - (91) 431 19 30, kancelaria – (91) 431 19 31; porady prawne – (91) 431 19 29 fax. (91) 431 19 32, <http://www.szczecin.oip.pl/> (Wykonawca);
- Prowadzone prace powinny uniemożliwiać emisję azbestu do środowiska oraz minimalizować pylenie; zdemontowane odpady muszą być codziennie zabezpieczane i magazynowane w niedostępnym dla osób postronnych miejscu;
- Wykonawca robót jest zobowiązany wydać zleceniodawcy pisemne zaświadczenie o prawidłowości prac oraz o oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego; zleceniodawca (właściciel obiektu) zobowiązany jest przechowywać to oświadczenie przez okres co najmniej 5 lat. W przypadku wykonywania prac na zlecenie gminy, kopia zaświadczenia przekazywana jest właścicielowi nieruchomości.

Zasady oceny stanu możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest:

Istnieją trzy stopnie pilności określające termin unieszkodliwienia substancji szkodliwych:

I stopień - wymiana lub naprawa wymagana bezzwłocznie;

II stopień - ponowna ocena wymagana w czasie 1 roku;

III stopień - ponowna ocena w terminie do 5 lat.

6. Finansowanie prac związanych z usuwaniem i unieszkodliwianiem odpadów zawierających azbest

Usuwanie wyrobów zawierających azbest, szczególnie elementów budowlanych jest kosztowne i wymaga odpowiednich nakładów finansowych. Konieczne jest zatem pozyskiwanie jak największego wsparcia finansowego dla wszystkich inicjatyw związanych z usuwaniem z terenu Gminy wyrobów i odpadów zawierających azbest. Źródłami finansowania usuwania azbestu są środki budżetu państwa pozostające w dyspozycji Ministra Gospodarki, środki własne właścicieli obiektów budowlanych, środki własne inwestorów prywatnych, środki funduszy ochrony środowiska, środki pomocowe Unii Europejskiej, środki własne jednostek samorządowych oraz kredyty.

Środki na prace związane z usuwaniem i unieszkodliwianiem odpadów zawierających azbest z terenu Gminy mogą być pozyskiwane z Narodowego i Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Innym źródłem finansowania może być kredyt preferencyjny z dopłatami z Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej do oprocentowania, charakteryzujące się m. in. niższym od komercyjnego oprocentowaniem i możliwością uzyskania karencji w spłacie kapitału. Taką formę zapewnia Bank Ochrony Środowiska S.A., który jest uniwersalnym bankiem komercyjnym specjalizującym się w finansowaniu przedsięwzięć proekologicznych.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

www.nfosigw.gov.pl

Usuwanie wyrobów zawierających azbest znalazło się na liście programów priorytetowych Ochrona ziemi – Gospodarowanie Odpadami innymi niż komunalne finansowanym ze środków krajowych.

Celem programu jest wzrost ilości unieszkodliwionych oraz zabezpieczonych odpadów zawierających azbest. Dofinansowywane są przedsięwzięcia w zakresie demontażu, zbierania, transportu oraz unieszkodliwiania lub zabezpieczania odpadów zawierających azbest, zgodne z gminnymi programami usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest. Wdrażanie programu odbywa się w latach 2012 - 2013. Terminy składania wniosków dla wnioskodawców określają indywidualnie WFOŚiGW i umieszczają na swojej stronie internetowej. Beneficjentami programu są jednostki samorządu terytorialnego za pośrednictwem wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Szczegółowe zasady udzielania dofinansowania, a także formularze wniosków można znaleźć na stronie Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

<http://wfos.szczecin.pl>

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie dofinansowuje zadania z zakresu usuwania azbestu pod warunkiem prowadzenia prac zgodnie z wymogami prawa, tj. przez firmy posiadające pozwolenia na wytwarzanie i gospodarowanie odpadami zawierającymi azbest.

Do dofinansowania mogą zostać zgłoszone zadania realizowane:

- na obiektach budynków użyteczności publicznej, których właścicielem jest jednostka samorządu terytorialnego

- na obiektach których właścicielami są osoby fizyczne, jednostki sektora finansów publicznych, kościoły i związki wyznaniowe oraz wspólnoty i spółdzielnie mieszkaniowe.

Do kosztów kwalifikowanych zalicza się:

- demontaż pokrycia lub wyrobów zawierających azbest,
- transport odpadów niebezpiecznych z miejsca rozbiórki do miejsca unieszkodliwienia poprzez składowanie;
- unieszkodliwienie poprzez składowanie odpadu niebezpiecznego na składowisku.

Szczegółowe informacje dotyczące dofinansowania jak i dokładne terminy składania wniosków można znaleźć na stronie funduszu <http://wfos.szczecin.pl>

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

www.minrol.gov.pl/

W ramach osi III – Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej - Odnowa i rozwój wsi mogą zostać dofinansowane działania mające na celu poprawę jakości życia na obszarach wiejskich przez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi oraz promowanie obszarów wiejskich. Umożliwi to rozwój tożsamości społeczności wiejskiej, zachowanie dziedzictwa kulturowego i specyfiki obszarów wiejskich oraz wpłynie na wzrost atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej obszarów wiejskich.

Pomocy finansowej udziela się podmiotom z tytułu inwestycji w zakresie:

- 1) budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów:
 - a) pełniących funkcje publiczne, społeczno - kulturalne, rekreacyjne i sportowe,
 - b) służących promocji obszarów wiejskich, w tym propagowaniu i zachowaniu dziedzictwa historycznego, tradycji, sztuki oraz kultury,
- 2) kształtowania obszaru przestrzeni publicznej,
- 3) budowy remontu lub przebudowy infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych lub społeczno-kulturalnych,
- 4) zakupu obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie, w tym budynków będących zabytkami, z przeznaczeniem na cele publiczne,
- 5) odnawiania, eksponowania lub konserwacji lokalnych pomników historycznych, budynków będących zabytkami lub miejsc pamięci,
- 6) kultywowania tradycji społeczności lokalnej oraz tradycyjnych zawodów.

Beneficjentem jest osoba prawna: gmina, instytucja kultury, dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego, kościół lub inny związek wyznaniowy, organizacja pozarządowa mająca status organizacji pożytku publicznego (w rozumieniu ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536 z późn. zm.).

Pomoc finansowa ma formę refundacji części kosztów kwalifikowanych projektu. Maksymalna wysokość pomocy na realizację projektów w jednej miejscowości wynosi 500 000 zł w okresie realizacji Programu.

Wielkość pomocy przyznanej na realizację jednego projektu nie może być niższa niż 25 000 zł.

Poziom pomocy finansowej z EFRROW wynosi maksymalnie 75 % kosztów kwalifikowanych projektu. Wymagany krajowy wkład środków publicznych, w wysokości co najmniej 25 % kosztów kwalifikowanych projektu, pochodzi ze środków własnych beneficjenta.

Szczegóły udzielania dofinansowania można znaleźć na stronie internetowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007 – 2013

<http://www.rpo.wzp.pl>

Przedsięwzięcie usunięcia, transportu i unieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest może zostać dofinansowane w ramach:

Osi priorytetowej 4 – Infrastruktura ochrony środowiska

Celem głównym osi priorytetowej jest poprawa stanu środowiska naturalnego w województwie zachodniopomorskim. Poprawie tej sprzyjać będzie realizacja celów szczegółowych jakimi są:

- ograniczenie ilości zanieczyszczeń emitowanych do powietrza, wód i gleby;
- poprawa jakości wody pitnej dostarczanej mieszkańcom;
- usprawnienie systemu gospodarki odpadami;
- czynna ochrona przyrody;
- wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych;
- poprawa stanu bezpieczeństwa przeciwpowodziowego, przeciwpożarowego i ochrony przed skutkami nadzwyczajnych zagrożeń środowiska.

W ramach osi priorytetowej 4 mogą zostać dofinansowane przedsięwzięcia związane z gospodarką odpadami, w tym: priorytetem będzie organizowanie i wdrażanie systemów selektywnej zbiórki odpadów i recyklingu oraz modernizacja i rekultywacja istniejących nieczynnych składowisk odpadów, kompleksowe projekty gospodarki odpadami komunalnymi obejmujące m.in. selektywną zbiórkę odpadów, sortownie, zakłady recyklingu i odzysku odpadów, biologiczno - mechaniczne unieszkodliwianie odpadów oraz kampanie informacyjne i edukacyjne na temat gospodarki odpadami przyjaznej środowisku. Ponadto, wsparcie uzyskają projekty dotyczące spalania odpadów, które nie mogą być poddane recyklingowi i odzyskowi oraz składowiska odpadów, jako opcja najmniej preferowana.

Oś przewiduje również realizację zadań mających na celu poprawę jakości powietrza, obejmujące swym zakresem roboty i wyposażenie w środki w zakresie systemów, infrastruktury, urządzeń i technologii służących do ograniczania zanieczyszczeń gazowych i pyłowych.

Beneficjentami programu mogą być: jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego, administracja rządowa, PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne, parki narodowe i krajobrazowe, organizacje pozarządowe, spółki wodne, jednostki sektora finansów publicznych (pozostałe), przedsiębiorstwa.

BOŚ Bank

www.bosbank.pl

Kredyty we współpracy z WFOSiGW

L5.

Przedmiot kredytowania

Zadania inwestycyjne polegające na wymianie powierzchni dachowych azbestowych i/lub elewacji z płyt azbestowych oraz ich utylizacja.

Z kredytu finansowane mogą być zakupy/roboty netto, tj. bez pozycji „VAT naliczony” z wyjątkiem zakupów/robót dokonanych przez osoby fizyczne, które nie prowadzą działalności gospodarczej i innych podmiotów, które nie rozliczają się z podatku VAT z Urzędem Skarbowym lub dla których VAT jest kosztem inwestycji.

Z kredytu finansowane mogą być następujące zakupy wraz z montażem:

- demontaż powierzchni dachowych azbestowych i/lub elewacji z płyt azbestowych,
- unieszkodliwianie zdemontowanych elementów zawierających azbest,
- zakup i montaż nowych pokryć dachu i/lub elewacji.

Procedura

Kredyty przeznaczone są dla wszystkich realizujących inwestycje w województwie zachodniopomorskim, w tym w szczególności osób fizycznych nie prowadzących działalności gospodarczej.

Kredyt EKOodnowa dla firm (ze środków Banku KfW)

Kredyt EKOodnowa dla Firm to długoterminowe finansowanie przeznaczone na realizowanie przedsięwzięć mających na celu zwiększenie wartości jego majątku trwałego poprzez realizację inwestycji przyjaznych środowisku, w tym:

- Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii,
- Termomodernizację obiektów usługowych i przemysłowych,
- Unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest,
- Pozostałe projekty inwestycyjne o charakterze proekologicznym.

Do kogo skierowany jest kredyt?

- Przedsiębiorcy z sektora MŚP, w tym mikroprzedsiębiorstwa,
- Klienci posiadający rachunek w BOŚ S.A. (w przypadku nie posiadania zalecane jest założenie rachunku),
- Klienci, którzy złożą wnioski wraz z niezbędną dokumentacją,
- Klienci posiadający zdolność kredytową tj. zdolność do spłaty kredytów i innych rodzajów finansowania wraz z odsetkami w terminach i na warunkach określonych w umowie
- Klienci posiadający prawne zabezpieczenia zwrotu kredytu.

Warunki kredytu:

- **Przeznaczenie:** finansowanie przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska mających na celu zwiększenie wartości majątku trwałego
- **Okres finansowania: do 10 lat**, ustalany w zależności od planowanego okresu realizacji inwestycji oraz oceny zdolności kredytowej Klienta,
- **Waluta:**
 - PLN,
 - EUR,
 - kredyty denominowane do EUR,
- **Kwota kredytu:** 85 % wartości kredytowanego przedsięwzięcia, jednak nie więcej niż 250 000 EUR lub równowartość w PLN
- **Karencja w spłacie kapitału:** do 2 lat
- **Spłata kredytu:** w miesięcznych lub kwartalnych ratach

Korzyści płynące z kredytu z linii KfW5

- Możliwość rozłożenia kosztów inwestycji na wiele lat, dzięki **długiemu okresowi finansowania inwestycji**, co pozwala na dopasowanie spłat kredytu do możliwości finansowych Firmy,
- Brak określonej minimalnej i maksymalnej kwoty kredytowanego przedsięwzięcia
- Wymagany tylko 15 % wkład środków własnych,
- Korzystne **oprocentowanie**,
- Możliwość karencji w spłacie kapitału nawet do 2 lat,
- Możliwość łączenia różnych źródeł finansowania - kredyty z linii KfW5 mogą współfinansować projekty wsparte środkami z Unii Europejskiej,

Linia SME Finance Facility Phase 2 oferowana przez KfW jest dofinansowana przez Council of Europe Development Bank (CEB), a także wspierana przez Komisję Europejską

Zgodnie z zapiskami „POKzA”:

„Gmina powinna zapewnić wywóz odpadów zawierających azbest na składowisko odpadów lub zapewnić ich dostarczenie do przewoźnego urządzenia do przetwarzania odpadów zawierających azbest. Koszt transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest powinien zostać pokryty ze środków własnych gminy, przy udziale środków właścicieli nieruchomości, dotacji i pożyczek funduszy ochrony środowiska lub innych źródeł dostępnych dla gminy”.

„Wsparcie finansowe usuwania wyrobów zawierających azbest z dużych obiektów budowlanych powinno być koordynowane przez poszczególne jednostki samorządu terytorialnego”.

Do 2032 roku należy z terenu gminy Golczewo usunąć wszystkie wyroby zawierające azbest. Nie będzie to możliwe bez finansowego wsparcia osób fizycznych – właścicieli, zarządców, użytkowników – obiektów zawierających wyroby z azbestu. Pomoc finansową należy zapewnić zwłaszcza w części dotyczącej transportu i unieszkodliwiania azbestu oraz w miarę posiadanych środków, demontażu pokryć dachowych. Koszty te zostały oszacowane w oparciu o uśrednione ceny usługi zdjęcia poszycia dachowego z

azbestu wraz z transportem wynosi ok. 892,00 zł za 1 Mg, koszty składowania wyrobów z azbestu na składowisku w Sianowie – 428 zł za 1 Mg oraz dla porównania koszty składowania na składowisku w Dalsze – 303 zł za 1 Mg.

Inwentaryzacja przeprowadzona w 2010 r. w gminie Golczewo wykazała, że azbest występuje na terenie 498 posesji (498 adresy). Łącznie na terenie gminy Golczewo zinwentaryzowano 92 291,5 m² wyrobów zawierających azbest. Są to pokrycia dachowe w postaci tzw. płyt eternitowych.

Do obliczeń kosztów likwidacji azbestu z terenu gminy Golczewo posłużono się wskaźnikami uzyskanymi na podstawie konsultacji z przedsiębiorcami zajmującymi się demontażem i transportem azbestu oraz zarządzającymi składowiskami odpadów niebezpiecznych. Do obliczeń wzięto pod uwagę stawki opłat za unieszkodliwianie (składowanie) ze składowiska w Sianowie i składowiska w Dalsze (oba w woj. zachodniopomorskim).

Jedna płyta eternitowa waży ok.: 17 kg

(wg Wojewódzkiej Bazy Odpadowej jeden m² azbestu waży 11 kg, jednak biorąc pod uwagę, praktyczne uwarunkowania i pozyskane informacje od firm zajmujących się demontażem pokryć dachowych – azbestowych w niniejszym opracowaniu PUA przyjęto wagę m² = 17 kg)

Składowisko w Sianowie: koszt utylizacji 1 płyty eternitowej wynosi ok.: 8,5 zł

Składowisko w Dalsze: koszt utylizacji 1 płyty eternitowej wynosi ok.: 51,51 zł

(utylizacji: składowania na składowisku odpadów niebezpiecznych)

Należy brać pod uwagę szacunkową metodę prowadzenia inwentaryzacji wyrobów azbestowych na terenie gminy Golczewo polegającą na „liczeniu ilości płyt eternitowych pokrycia dachowego”. W tej sytuacji dane inwentaryzacyjne podane w m² określają, tak naprawdę, ilość płyt eternitowych w sztukach. Można więc przyjąć, że ilość płyt = ilość m².

Inwentaryzacja wykazała, że na terenie gminy Golczewo znajduje się łącznie **92 291,5 m² odpadów azbestowych**

92 291,5 m² x 0,017 Mg = 1 568,96 Mg

Szacuje się, że łącznie na terenie gminy Golczewo występuje ok. 1 568,96 Mg odpadów azbestowych. Dla porównania podać należy także koszty unieszkodliwienia wyrobów azbestowych na składowisku w Sianowie i Dalsze. Pamiętać jednak należy, że są to szacunkowe koszty, do których należy doliczyć koszty związane z demontażem i transportem.

Koszt unieszkodliwiania azbestu z terenu gminy Golczewo do roku 2032 na składowisku w Sianowie:

1 568,96 Mg x 500 zł = 784 480,00 zł

Koszt unieszkodliwiania azbestu z terenu gminy Golczewo do roku 2032 na składowisku w Dalsze:

1 568,96 Mg x 303 zł = 475 394,88 zł

Z uwagi na brak na terenie gminy Golczewo, a nawet powiatu kamieńskiego składowiska odpadów niebezpiecznych, gdzie można byłoby składować azbest uzyskany

w procesie jego likwidacji z terenu Gminy Golczewo należy liczyć się z kosztami transportu zdemontowanych płyt eternitowych (azbestu).

Średnie koszty demontażu, transportu i unieszkodliwiania obliczono w oparciu o wskaźniki uzyskane na podstawie konsultacji z przedsiębiorcami zajmującymi się demontażem i transportem azbestu oraz zarządzającymi składowiskami odpadów niebezpiecznych.

Średni koszt demontażu, transportu i unieszkodliwienia wyniósł 1 00 zł. Unieszkodliwienie odpadów zawierających azbest na składowisku w Sianowie wynosi 500 zł, natomiast na składowisku w Dalsze 303 zł (średni koszt – 401,5 zł). Średni koszt demontażu azbestu przyjęto 9 zł/m², stąd wynika, że demontaż 1 Mg azbestu będzie kosztować – 530 zł. Dysponując powyższymi danymi łatwo obliczyć średni koszt transportu:

- transport = średni koszt demontażu, transportu i unieszkodliwienia – średni koszt unieszkodliwienia na składowisku – demontaż;
- transport = 1 300 zł – 401,5 zł – 530 zł = 368,5 zł.

Należy zaznaczyć jednak, że są to średnie koszty i mogą się różnić od kosztów właściwych. Koszty właściwe ustala się w oparciu o wiele czynników i zakres prowadzonych prac. Ponadto usuwanie azbestu wymaga dużej koordynacji prac, uzgodnień i współpracy zarówno z przedsiębiorcami zajmującymi się demontażem i transportem, ale głównie z właścicielami nieruchomości.

Podsumowując:

TABELA 6. Szacunkowe koszty związane z demontażem, transportem i unieszkodliwieniem wyrobów azbestowych

Lp.	Proces	Jednostka miary	Szacunkowa ilość	Szacunkowy koszt w latach 2013 - 2032 [zł]	% udział kosztów
1.	Demontaż	9 zł/m ²	92 291,5 m ²	830 623,5	40,09
2.	Transport	368,5 zł/1 Mg	1 568,96 Mg	578 160,10	27,91
3.	Unieszkodliwianie	401,5 zł/1 Mg	1 568,96 Mg	629 935,63	30,41
4.	Edukacja - Informacja	1 500 zł/rok	22 lata	33 000	1,59
5.	Razem:			2 071 719,24	100,00

Zgodnie z POKzA Gmina powinna zapewnić, a więc zorganizować fundusze na transport i unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest. Koszty unieszkodliwienia i transportu powinny być pokryte ze środków własnych Gminy, przy udziale środków właścicieli nieruchomości (demontaż), dotacji i pożyczek funduszy ochrony środowiska lub innych źródeł dostępnych dla gminy Golczewo.

W przypadku demontażu, transportu i unieszkodliwiania wyrobów azbestowych największy koszt w procesie oczyszczania gminy Golczewo z azbestu stanowić będzie koszt demontażu pokryć dachowych z azbestu (ponad 40 %).

Gmina Golczewo powinna wspierać organizacyjnie i finansowo działania mieszkańców, którzy zdecydują się usunąć pokrycia dachowe, wykonane w formie płyt azbestowo - cementowych zarówno falistych jak i płaskich.

Do tego celu należy podjąć decyzję w kwestii wyboru wariantu dofinansowania:

I wariant – dofinansowanie demontażu azbestu, transportu i unieszkodliwienia azbestu zebranego z terenu gminy Golczewo,

II wariant - dofinansowanie transportu i unieszkodliwiania azbestu zebranego z terenu gminy Golczewo.

Sugeruje się w początkowych latach realizacji POGzA dofinansowanie wg wariantu II z założeniem jednak możliwości aktualizacji systemu dofinansowania w następnych latach realizacji POGzA i realizowanie go wg wariantu I.

Szacunkowe koszty realizacji wariantu I i II zostały przedstawione w tabeli nr 8 Harmonogramu Programu Oczyszczania Gminy Golczewo z Azbestu w rozdziale 7.

Pomoc ta powinna mieć formę dopłaty do transportu i unieszkodliwienia płyt eternitowych. Warunkiem otrzymania dopłaty byłoby przestrzeganie zasad ustalonych w regulaminie dofinansowania transportu i unieszkodliwiania azbestu. Należy podkreślić, że zgodnie z obowiązującymi przepisami nie dopuszczalne jest prowadzenie jakichkolwiek prac remontowo - budowlanych przez samych właścicieli nieruchomości we własnym zakresie. Na prowadzenie demontażu i transportu odpadów azbestowych mają pozwolenie odpowiednie podmioty (strona 29) i Gmina powinna takie informacje upowszechnić i udostępnić posiadaczom azbestu na terenie Gminy. Należy do tego celu wykorzystać media; w prasie lokalnej; ulotki informacyjne do pobrania w Urzędzie Miejskim (bądź wysyłka ulotki informacyjnej).

7. Harmonogram zadań gminy w zakresie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest oraz ochrony przed jego szkodliwością

Harmonogram działań realizowanych przez Gminę Golczewo w zakresie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest oraz ochrony przed jego szkodliwością przedstawia się następująco:

TABELA 7. Harmonogram działań w zakresie usuwania azbestu

Termin realizacji Rok	Opis zadania	Uwagi
Od września 2012 4 miesiące	Przyjęcie POGzA	
	Promocja – informacja prawidłowych zasad gospodarki odpadami azbestowymi na terenie gminy - zapoznanie z POGzA	
2012 - 2014 3 lata	Edukacja ekologiczna	
	Monitoring realizacji POGzA co roku	
	Aktualizacja ilości odpadów azbestowych	
	Aktualizacja – modyfikowanie systemu dofinansowania i regulaminu finansowego	
	Usunięcie 1,4% aktualnej ilości odpadów azbestowych (średnio 0,4%/rok)	
	Bezwzględne usunięcie azbestu I stopnia pilności (3,06 Mg)	
Ponowna ocena azbestu II stopnia pilności wymagana w czasie 1 roku		
2015	Aktualizacja założeń POGzA	
2015 - 2017 3 lata	Edukacja ekologiczna	
	Monitoring realizacji POGzA co roku	
	Aktualizacja ilości odpadów azbestowych	
	Aktualizacja – modyfikowanie systemu dofinansowania i regulaminu finansowego	
	Usunięcie 2,4 % aktualnej ilości odpadów azbestowych (średnio 0,8%/rok)	
	przeprowadzenie ponownej oceny stanu azbestu III stopnia pilności do roku 2015	
2018 - 2021 4 lata	Edukacja ekologiczna	
	Monitoring realizacji POGzA co roku	
	Aktualizacja ilości odpadów azbestowych	
	Aktualizacja – modyfikowanie systemu dofinansowania i regulaminu finansowego	
	Usunięcie 6,2% aktualnej ilości odpadów azbestowych (średnio 1,3%/rok)	
2022	Aktualizacja założeń POGzA	
2022 - 2025 4 lata	Edukacja ekologiczna	
	Monitoring realizacji POGzA co roku	
	Aktualizacja ilości odpadów azbestowych	
	Aktualizacja – modyfikowanie systemu dofinansowania i regulaminu finansowego	
	Usunięcie 12% aktualnej ilości odpadów azbestowych (średnio 3%/rok)	
2026 - 2032 7 lat	Edukacja ekologiczna	
	Monitoring realizacji POGzA co roku	
	Aktualizacja ilości odpadów azbestowych	
	Aktualizacja – modyfikowanie systemu dofinansowania i regulaminu finansowego	
	Usunięcie 78% aktualnej ilości odpadów azbestowych (ok. 10%/rok)	

TABELA 8. Harmonogram Oczyszczania Gminy Golczewo z Azbestu

Przedział czasowy	Do 31.XII roku:	Planowana ilość likwidacji azbestu [m ²]	Planowana ilość likwidacji azbestu [Mg]	Planowana ilość likwidacji azbestu [%]	Szacunkowy koszt likwidacji azbestu do 31 XII roku [zł brutto]	
					Wariant I Koszt demontaż + transport + unieszkodliwienie (składowania)	Wariant II Koszt Transport + unieszkodliwienie (składowanie)
2012 - 2014 3 lata	2013	1 476,66	25,10	1,6	32 619,51	19 329,53
2015 - 2017 3 lata	2016	3 507,08	59,62	3,8	77 471,33	45 907,64
2018 - 2021 4 lata	2020	9 229,15	156,90	10	203 871,92	120 809,57
2022 - 2025 4 lata	2024	20 304,13	345,17	22	448 518,23	265 781,06
2026 - 2032 7 lat	2032	57 774,48	982,17	62,6	1 276 238,24	756 267,93
RAZEM: 2012 - 2032 23 lata	do 2032	92 291,50	1 568,96	100	2 038 719,24	1 208 095,74

Źródło: opracowanie własne

Harmonogram oceny stanu możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest.

Istnieją trzy stopnie pilności określające termin utylizacji substancji szkodliwych:

I - stopień - wymiana lub naprawa wymagana bezzwłocznie

Zadanie :

usunięcie 3,06 Mg azbestu

II - stopień - ponowna ocena wymagana w czasie 1 roku

Zadanie :

ponowna ocena stanu azbestu II stopnia wg ankiet inwentaryzacyjnych

III – stopień – ponowna ocena w terminie do 5 lat

Zadanie:

przeprowadzenie ponownej oceny stanu azbestu III stopnia do roku 2015

Dodatkowo należy obliczyć ewentualny koszt unieszkodliwienia rur azbestowo - cementowych. Ze względu na brak danych dotyczących kosztów tego przedsięwzięcia jest to proponowana weryfikacja kosztów:

Waga metra bieżącego rury azbestowej to 8 – 40 kg. Średnią wagę przyjmujemy 20 kg.

4 500 metrów x 0,02 Mg = 90 Mg

Koszt unieszkodliwienia z tonę to średnio 401,5 zł z VAT

90 Mg x 401,5 zł = 36 135 zł

Koszt transportu:

90 Mg x 368,5 zł = 33 165 zł

Tak więc koszt bez demontażu, dla którego trudno wyrokować koszty ze względu na brak danych, będzie się wahał w granicach 70 tys. zł, uwzględniając, że planowany udział procentowy kosztów demontażu jest równy prawie połowie inwestycji należy zwrócić uwagę, że koszty całościowe będą wyższe co najmniej o połowę, ze względu na prace uwzględniające użycie odpowiedniego sprzętu budowlanego, a więc ok. 105 tys. zł.

Spis tabel

Nr tabeli	Opis	Nr strony
1	<i>Inwentaryzacja ilości azbestu na terenie Gminy Golczewo – zestawienie ogólne</i>	10
2	<i>Ilości azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Golczewo</i>	11
3	<i>Ilość azbestu w gminie Golczewo na poszczególnych rodzajach budynków</i>	13
4	<i>Inwentaryzacja ilości azbestu wg stopnia pilności wymiany</i>	13
5	<i>Wykaz składowisk odpadów składujących azbest</i>	16
6	<i>Szacunkowe koszty związane z demontażem, transportem i unieszkodliwieniem wyrobów azbestowych</i>	24
7	<i>Harmonogram działań w zakresie usuwania azbestu</i>	26
8	<i>Harmonogram Oczyszczania Gminy Golczewo z Azbestu</i>	27

Spis wykresów

Nr wykresu	Opis	Nr strony
1	<i>Udział poszczególnych miejscowości względem ogólnej ilości wyrobów zawierających azbest w Gminie Golczewo (m²)</i>	14

Wykaz podmiotów posiadających decyzję zatwierdzającą program gospodarki odpadami powstającymi w wyniku prowadzenia prac budowlanych związanych z usuwaniem i demontażem materiałów izolacyjnych i konstrukcyjnych zawierających azbest

Lp.	nazwa firmy	adres	telefon fax. strona internetowa adres e - mail	decyzja	kody odpadów
1	Sintac - Polska Sp. z o. o	ul. Armii Krajowej 86; 05 - 075 Wesola Biuro handlowe i adres do korespondencji: ul. Żegańska 1, 04 - 713 Warszawa - Międzylesie	tel. (22) 812 62 54; (22) 812 76 27; (22) 812 45 93; fax. (22) 812 53 92; www.sintac.com.pl e – mail: sintac@sintac-com.pl	BOŚ.AS.7624- WO - 26/2004 z dnia 11.01.2005 r., ważna do 10.01.2015 r.	170601 170603 170605
2	Centrum Gospodarki Odpadami, Azbestu i Recyklingu „Caro”	ul. Zamoyskiego 51; 22 - 400 Zamość	tel./fax. (84) 627 30 13, tel. kom. 608 435 133, www.azbest-caro.pl e - mail: caro@zamosc.home.pl	BOŚ.AS.7624- WO-2/2004 z dnia 09.03.2004 r., ważna do 08.03.2014 r.	170605 170601
3	Przedsiębiorstwo Usługowo – Produkcyjno – Handlowe „Budmar”	ul. Na Skarpie 17, 75 - 343 Koszalin	tel. (94) 343 32 72, fax. (94) 341 50 18, e - mail: biuro@budmar.biz.pl	BOŚ.AS.7624- WO-6/2004 z dnia 29.04.2004 r., ważna do 28.04.2014 r.	170605 170601

4	Eko – Log S. C.	ul. Forteczna 12, 61 - 362 Poznań	tel./fax. (61) 871 06 49, e – mail: eko-log@pf.pl	BOŚ.AS.7624- WO-20/2004 z dnia 02.12.2004 r., ważna do 01.12.2014 r.	170604
5	Przedsiębiorstwo Robót Termoizolacyjnych i Antykorozyjnych „Termoexport”	ul. Żurawia 24/7, 00 - 515 Warszawa	tel./fax. (22) 621 40 64	BOŚ.7626- 23/2003 z dnia 09.12.2003 r., ważna do 08.12.2013 r.	170605 170601
		Biuro: ul. Elektryczna 2A, 00-346 Warszawa	tel. 821 41 75		
6.	Ekochem Ekoservice Sp. z o. o.	Aleja Kościuszki 99, 90 - 441 Łódź	tel./fax. (42) 636 97 63, (42) 637 07 37, tel. kom. 601 297 358	BOŚ.AS.7626- 18/2003 z dnia 29.09.2003 r., ważna do 28.09.2013 r.	170605 170601
7.	Ambroży Zakład Remontowo – Budowlany Sp. J. W. Śliwińska, K. Ambroży	ul. Meissnera 1/3, lok.222, 03 - 982 Warszawa	tel./fax. (22) 831 07 64	BOŚ.AS.7624- WO-12/2005 z dnia 24.05.2005 r., ważna do 23.05.2015 r.	170601 170605
8.	„Kastor” Tomasz Janiszewski	ul. Kolonia 19B/2, 67 - 321 Leszno Górne	tel./fax. (68) 376 65 93	BOŚ.AS.7624- WO-11/2005 z dnia 24.05.2005 r. ważna do 23.05.2015 r.	170601 170605 150202
9.	P. P. H. U. „Eko-Mix”	ul. Grabiszyńska 163, 50 - 950 Wrocław	tel./fax. (71) 332 45 00, (71) 332 41 61,	BOŚ.AS.7624- WO-9/2005 z dnia 23.05.2005 r., ważna do 22.05.2015 r.	170601 170605
10.	„MAXMED” Zakład Usługowo – Handlowy, Marcin Murzyn	ul. Źródłana 4, 84 - 230 Rumia	tel. (58) 671 85 63, fax. (58) 671 48 82	BOŚ.AS.7624- WO-18/2005 z dnia 13.07.2005 r., ważna do 12.07.2015 r.	170601 170605
11.	Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowo - Usługowe „Abba - Ekomed” Sp. z o. o.	ul. Moniuszki 11/13, 87 - 100 Toruń	tel./fax. (56) 651 44 25, (56) 654 86 70, (56) 654 86 71, (56) 651 36 67 fax. (56) 651 40 08	BOŚ.AS.7624- WO-20/2005 z dnia 19.08.2005 r. ważna do 16.08.2015 r.	170601 170605
12.	“Albeko” Singer Sp J.	87 – 510 Kotowy	tel./fax. (54) 280 02 88	BOŚ.AS.7624- WO-24/2005 z dnia 27.09.2005 r. ważna do 01.07.2015 r.	150202 170106 170601 170605